

Кава О. С.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПРИДНІСТРОВСЬКОГО КОНФЛІКТУ НАПРИКІНЦІ 80-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Проблема Придністров'я, невизнаної республіки, яка тепер населена переважно українцями і росіянами, є одним із найскладніших чинників у відносинах України та Молдови, а також реальною загрозою безпеці України на її південно-західному кордоні. Врегулювання придністровського конфлікту, що триває ось уже понад 10 років, із внутрішньої проблеми Республіки Молдова перетворилося на міжнародну проблему, яка потребує вирішення з урахуванням інтересів усіх груп населення Придністровської Молдавської Республіки.

Стан неврегульованості цього комплексу проблем ускладнює не лише україно-молдовські взаємини, а й загрожує стабільності Європи.

В сучасному світі, з урахуванням існуючих загроз, безпека може бути гарантована лише шляхом об'єднання зусиль усіх цивілізованих країн

для подолання реальних та потенційних джерел міжнародної нестабільності. Після розпаду СРСР та ліквідації Варшавського договору на теренах новоутворених країн виник цілий ряд так званих гарячих точок. Переважна більшість цих конфліктів сконцентрована на Кавказі та на території колишньої Соціалістичної Федеративної Республіки Югославія (СФРЮ) і не становить прямої загрози для міжнародної безпеки України. Врегулювання багатьох із цих конфліктів триває понад 15 років і досі далеко від остаточного вирішення через цілу низку принципових питань, коли сторони не готові до ухвалення компромісних рішень у переговорному процесі.

Однією із реальних загроз міжнародній безпеці в безпосередній близькості до кордонів України є неврегульована ситуація у Придністров'ї. Цей регіон був найбільш індустріально розвинений у Республіці Молдова, заселений переважно українцями і росіянами, які становлять 63 % населення регіону, тоді як молдаване – лише третину загальної чисельності населення.

Серед основних чинників, які спричинили виникнення конфлікту на придністровських землях наприкінці 80-х – на початку 90-х років XX ст., можна виокремити: історичний, економічний та ідеологічний, який включає в себе мовний і геополітичний чинники. Розглянемо всі вказані фактори детальніше.

З історичної точки зору, Молдавія (по-молдавськи – Молдова) – назва колишнього князівства, яке розміщувалось у південно-східній Європі на теренах сучасних держав Молдова, Румунія та Північної Буковини і Придунайських земель, що належать Україні. У відомій Британській енциклопедії наводяться такі дані: «В найбільшій протяжності територія Молдови включала Бессарабію і обмежувалась на півночі та північному сході Дністром, на півдні – Чорним морем і регіонами Добруджі та Волощини, а на заході – Трансильванією» [1]. Таким чином, існує загальна назва князівства Молдавія, яке за територією істотно перевищувало сучасну республіку Молдова, але мало північним кордоном річку Дністер.

Історично лівий берег Дністра – частина українського Поділля, яка в різні часи входила до складу Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Османської і Російської імперій. Ця територія, що наприкінці другого десятиліття XX ст. входила до складу УНР, разом із іншими українськими землями увійшла до складу Радянської України як частини СРСР.

Бессарабія – межиріччя Пруту та Дністра, де розташована переважна частина сучасної Рес-

публіки Молдова. Ці землі, як і східна частина князівства Молдова, належали Османській імперії до початку XIX ст. У 1812 р. згідно з Бухарестським мирним договором, який поклав край російсько-турецькій війні 1806-1812 рр., ця територія перейшла до складу Російської імперії [2].

Під час революційних подій в Бессарабії 15 грудня 1917 р. була проголошена Молдавська Народна Республіка (МНР) у складі Російської Федеративної демократичної республіки [3]. Утворення МНР вітала Центральна Рада.

Керівництво УНР в бессарабському питанні мало власну позицію. Рішенням від 18 липня 1917 р. український уряд заявляв, що «Україна простягається від Карпат до Кавказу» і, що Бессарабія є її складовою. Коли ж до Києва дійшли повідомлення про рішення, ухвалене «Sfatul Tağıi» (Крайова Рада) під впливом румунських солдат 9 квітня 1918 р., про умовне її входження до складу Румунії, то, за словами депутата Центральної Ради від Задністров'я І. Думитраш-ку, ця звістка «викликала в уряді і в Центральній Раді незадоволення». На спеціальному засіданні Центральної Ради М. Грушевський заявив, що «Бессарабія, з моменту її створення, не належала Молдові». Грушевський зачитав текст протесту проти «анексії Бессарабії Румунією». Уряд гетьмана Скоропадського продовжував цю політику і 11 травня 1918 р. розірвав дипломатичні відносини з Румунією. Лише 26 липня 1919 р. український уряд погодився на приєднання Бессарабії до Румунії, оскільки побачив у Румунії потенційного союзника. Документ з рішенням про визнання приєднання був переданий румунському уряду, що означало відмову України від Бессарабії [4].

Радянська влада також проводила політику територіальної експансії і намагалася зберегти контроль над усіма територіями, які входили до складу Російської імперії до 1917 р. Таким чином, СРСР не визнавав права Румунії на анексовані землі.

Уряд СРСР намагався дипломатичними засобами боротися з Румунією щодо перегляду бессарабського питання. Провал радянсько-румунської конференції у Відні у 1924 р. спонукав радянську сторону висунути пропозицію про проведення в країні плебісциту. Уряд Румунії відмовлявся взагалі обговорювати це питання, вважаючи його остаточно вирішеним. Результати Віденської конференції змусили СРСР шукати нових підходів до вирішення бессарабського питання. Один із них вбачався у створенні на Лівобережжі Дністра молдавської автономії у складі УСРР. Керівництво СРСР вирішило по-

єднати «дипломатичну боротьбу за розв'язання бессарабського питання з внутрішньою національно-державною політикою щодо молдавсько-го населення на лівому березі Дністра» [5].

7 березня 1924 р. політбюро ЦК КП(б)У ухвалило постанову про утворення Молдавської Автономної Соціалістичної Радянської Республіки (МАСРР) у складі УРСР як плацдарм для подальшого приєднання Бессарабії. Сам процес створення нової територіальної одиниці затягнувся через цілу низку невіршених питань. І лише 29 липня 1924 р. була ухвалена постанова політбюро ЦК РКП(б) «Про Молдавську АСРР» [6]. Для забезпечення державного статусу автономії до складу МАСРР були включені райони Лівобережжя Дністра, де молдавське населення не становило переважної більшості.

Уже тоді до основних труднощів утворення МАСРР відносили помереженість власне молдавських поселень, що простяглися вузькою стрічкою через усе Придністров'я, російськими, українськими, болгарськими та німецькими селищами, а також змішаність населення окремих населених пунктів [7].

Незважаючи на складність підготовчої роботи, на кінець вересня вона була в основному завершена. ЦК КП(б)У ухвалив 19 вересня 1924 р. постанову про утворення АМСРР у складі УСРР. У ній були визначені територія та кордони, внутрішнє районування, структура майбутнього уряду.

12 жовтня 1924 р. сесія ВУЦВК ухвалила постанову «Про утворення Автономної Молдавської СРР». До її складу увійшли частина Балтського округу (Рибницький, Бірзульський, Олексіївський, Ананіївський і Ставровський райони повністю і частини Крутянського, Балтського і Валепоцулівського районів) Подільської губернії і Одеського округу (Дубосарський, Григоріопольський, Тираспольський і Слободзейський райони) Одеської губернії та ряд населених пунктів Тульчинського округу Подільської губернії [8]. У МАСРР налічувалося 582 населені пункти, де мешкало 419 238 осіб. Склад населення був багатонаціональним: молдавани - 48,7 %, українці - 34,2 %, росіяни - 7,9 %, євреї - 5,1 %, німці - 7,9 %, болгари - 1 %, поляки - 0,3 %, інші - 0,7 % [9].

Тож включення до складу МАСРР районів на лівому березі Дністра, де молдавське населення не становило переважної більшості, дало можливість забезпечити відповідний державний статус нової автономної республіки. Де-юре до складу радянської Молдавії включалась і Бессарабія. На засіданні Раднаркому України 11 жовт-

ня 1924 р. було визначено кордони нового національно-державного формування.

У листопаді 1924 р. до складу МАСРР було приєднано м. Балту і Балтський округ. Але уточнення кордонів тривало до 1926 р. Після ряду уточнень до складу МАСРР увійшли 11 районів Лівобережжя Дністра: Слободзейський, Тираспольський, Григоріопольський, Дубосарський, Рибницький, Кам'янський, Крутянський (Кодимський), Бірзульський (Котовський), Балтський, Ананіївський, Красноокнянський [10].

За такої ситуації виникла проблеми з визначенням столиці МАСРР. У містах та селищах міського типу мешкали переважно українці та росіяни. Як столиця МАСРР розглядалися Балта, Ананіїв, Тирасполь, Бірзула та Рибниця. Серед них виділявся Ананіїв, де молдавани становили 11 % населення. З точки зору розміщення найзручнішим був Тирасполь, але його стратегічне розташування не давало можливості місту отримати столичний статус. Після приєднання до МАСРР м. Балти його і було проголошено столицею.

29 вересня 1926 р. Президія ВУЦВКу затвердила рішення «Про врегулювання державного кордону Автономної Молдавської Соціалістичної Радянської Республіки». За два роки її територія збільшилась майже на 2 тис км² (на 23,7 %) і досягла 8 429 км². Чисельність населення за цей час зросла на 153 тис. осіб (на 26,7 %) і сягнула 572 тис. осіб [11].

Це привело до певних змін національної структури. За даними О. Репіди, в 1926 р. молдавани становили 34,2 % загальної чисельності населення республіки, українці - 50,4 %, росіяни - 5,7 %, євреї - 4,8 %, інші - 4,9 %. Всього на території МАСРР, яка становила 8,1 тис км², мешкало 545 500 осіб [12]. Дані О. С. Галушенка на 1926 рік трохи відрізняються, але загальна структура незмінна: українці - 48,49 %, молдавани - 30,13 %, росіяни - 8,54 %, євреї - 8,48 %, німці - 1,88% [13].

Слід зауважити, що з 1924 по 1926 рік в автономній республіці істотно змінилася національна структура. Частка українців збільшилась з 34,2 до 48,5 %, тоді як частка молдаван зменшилась з 48,7 до 30,1 %. Тож станом на 1926 р. молдавське населення становило менше третини, тоді як частка українців сягала майже половини населення молдавської автономії.

Згідно з даними Всесоюзного перепису 1939 р. національний склад населення Молдавської АРСР змінився порівняно з даними перепису 1926 р. як у абсолютному, так і відносному значеннях: українці - 50,71 %, молдавани - 28,54 %,

росіяни - 10,23 %, євреї - 6,18 %, німці - 1,99 %. Загалом населення автономної республіки збільшилось на 26 817 осіб, а молдавське населення зменшилось на 1437 осіб [14]. Ще меншою була кількість людей, які назвали молдавську своєю рідною мовою - 164 081 (27,4 %), українську - 301 544 (50,3 %), російську - 88 725 (14,8 %), єврейську - 23 788 (4 %), німецьку - 11 485 або 2 % від загальної кількості населення МАСРР [15].

Слід зазначити, що з 1926 по 1939 р. частка українців серед населення МАСРР збільшилась з 48,5 до 50,7 %, тоді як частка молдован зменшилась з 30,1 до 28,5 %.

До складу нової автономної республіки увійшли райони УСРР, які утворювали смугу вздовж лівого берега Дністра. Створення автономної республіки стало першим кроком до повернення Бессарабії. Слід відмітити, що до подібного тактичного ходу більшовицька влада вдалася і в 1940 р., коли створення Карело-Фінської АРСР мало, за її задумом, стати кроком до повернення Фінляндії.

28 червня 1940 р. Бессарабія була приєднана до СРСР, і вже 2 серпня 1940 р. була утворена Молдавська РСР. До складу МРСР увійшла і частина автономної республіки, утвореної на лівому березі Дністра. Колишні райони МАСРР - Ананіївський, Балтський, Валегоцільський, Кодимський, Красноокнянський, Піщанський і Чернянський, де переважало українське населення, поверталися УРСР. В той самий час до складу УРСР увійшла південна частина Бессарабії, серед населення якої переважали українці та росіяни. 4 листопада 1940 р. Верховна Рада Союзу РСР прийняла Указ «Про встановлення кордону між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Молдавською Радянською Соціалістичною Республікою».

Населення придністровських територій, які відходили до молдавської республіки, не становили переважно молдавани, що стало одним із важливих чинників виникнення придністровського конфлікту.

Тепер розглянемо економічний фактор виникнення проблеми і звернемося до аналізу економічного потенціалу регіону.

Придністровський регіон є найбільш індустріально розвиненою частиною аграрно-індустріальної Республіки Молдова. На цій території знаходяться такі промислові центри регіону, як Тирасполь, Рибниця, Дубосари і Бендери.

Придністров'я в кінці 80-х років було типовим достатньо урбанізованим, високоіндустріальним регіоном. Розвинені промисловість і сільське

господарство були основою його господарського комплексу. В Придністров'ї, населення якого становило 0,25 % загальносоюзного і 17 % республіканського, вироблялося близько 1 % валового внутрішнього продукту СРСР (в тому числі 2 % сільськогосподарської продукції). В МРСР Придністров'я було важливим промисловим регіоном і при 11,2 % території і 17 % населення виробляло близько 35 % валового національного продукту МРСР (в тому числі 90 % електроенергії, 56 % товарів народного споживання, третину сільськогосподарської продукції) [16].

Формування галузевої структури господарства Придністров'я визначали природні умови (м'який клімат, родючі ґрунти), сприятливі для розвитку сільського господарства, яке постачало різноманітну сировину для багатогалузевої харчової промисловості. Водночас у регіоні відчувалася нестача паливно-енергетичних і сировинних ресурсів. З корисних копалин промислове значення мала лише будівельна сировина - вапно, глина, пісок.

Слід відзначити і найвищу в СРСР щільність населення в цьому регіоні, яка сягала 200 осіб на 1 км². Цей показник близький за значенням до показників багатьох густонаселених країн світу. Система розселення Придністров'я включала 141 населений пункт: 4 міста, 8 селищ міського типу і 129 сіл. Домінувало населення середніх і малих міст. Висока щільність населення зумовила забезпеченість трудовими ресурсами.

Сукупність природних і економічних факторів сприяли розвитку обробної, в першу чергу харчової промисловості, трудомісткого і переважно нематеріаломісткого машинобудування та металообробки, легкої промисловості. За вартістю товарної продукції провідну роль у галузевій структурі промисловості відігравали електроенергетика, легка і харчова промисловість, машинобудування.

Внаслідок швидкого індустріального розвитку промисловість Придністров'я до кінця 80-х років мала потужні засоби виробництва, характеризувалася розвиненою інфраструктурою, її основу становили майже 130 виробничих і науково-виробничих об'єднань, комбінатів і підприємств, з яких близько половини можна було віднести до крупних і середніх. Найпотужніших було близько десяти підприємств, в тому числі Молдавська ГРЕС, металургійний завод (м. Рибниця), «Молдавкабель», «Електромаш», бавовняний комбінат тощо.

Регіон виділявся за обсягами виробництва електроенергії на душу населення (20,3 тис.

кВт · год у 1990 р.). Показники споживання електроенергії на душу населення у Придністров'ї - близько 6 тис. кВт · год. Навіть сьогодні Молдавська ГРЕС (с. Дністровськ) забезпечує 90 % електроенергії для потреб усієї Молдови [17].

Багато підприємств Придністров'я - завод ливарних машин ім. Кірова, «Молдавізоліт», «Електромаш» та інші - мали всесоюзне значення і виробляли унікальну продукцію.

Наприкінці 80-х років промисловість Придністров'я виробляла на рік 13,5 млрд. кВт · год електроенергії, більше 700 тис. т сталі і близько 600 тис. т прокату, 3,4 тис. великих електромашин, 10,4 тис. силових трансформаторів, 957 одиниць технічного обладнання для ливарного виробництва, 185 тис. електродвигунів малої потужності тощо [18].

На експорторієнтовані підприємства припадало близько 70 % обсягу промислового виробництва регіону [19]. В кінці 80-х років Придністров'я забезпечувало основну частину експорту МРСР. Будучи свого роду «молдавським Руром», Придністров'я відправляло на територію правобережної Молдавії значну частину продукції, включно з електроенергією, прокатом, будівельними матеріалами і виробами легкої промисловості.

Союзні зовнішньоторговельні організації експортували придністровські товари сотень найменувань у десятки країн світу, в тому числі в Англію, Бельгію, Болгарію, Угорщину, Індію, Іспанію, Канаду, Румунію, Фінляндію тощо. Через електромагістралі міжнародної енергосистеми «Мир» Молдавська ГРЕС щорічно постачала в Болгарію і Румунію значні обсяги електроенергії, які становили третину всього експорту МРСР [20].

В економічному плані Придністров'я - найбільш розвинений регіон Республіки Молдова. На території Придністров'я сконцентровано 40 % економічного потенціалу Республіки Молдова, тоді як територія становить лише 11,2 % загальної території країни. Більшість великих промислових підприємств була союзного підпорядкування, зорієнтована на загальносоюзні потреби. Таким чином, промисловість Придністров'я мала більш тісні зв'язки з промисловими центрами України та Росії, ніж із самою Молдовою.

Директорський корпус промислових підприємств, а також партійна номенклатура регіону комплектувалися переважно із загальносоюзної номенклатури. У цьому зв'язку придністровська номенклатура мала тісні зв'язки з Москвою і вважала себе частиною загальносоюзної номенклатури. З республіканською партійною номен-

клатурою Молдови вона підтримувала мінімальні стосунки і водночас мала значний авторитет серед неї.

Становище різко змінилося, коли з одного боку виник конфлікт у Союзному Центрі між реформаторами і консерваторами, а з другого - почав посилюватися процес етнічної політизації республіканської еліти в Молдові [21]. Наприкінці 80-х років XX ст. процес етнополітизації молдовського суспільства і партійної номенклатури відбувався дуже швидко, причому під гаслами румунізації молдовського суспільства.

У травні 1990 р. на річці Прут була проведена широкомасштабна акція «Міст квітів», яка символізувала встановлення «особливих братерських» відносин між Молдовою і Румунією. Суттєвою ознакою курсу на зближення Молдови з Румунією стало прийняття 27 квітня 1990 р. Верховною Радою Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки державного прапора республіки, який був подібний до триколуру Румунії [22]. Можливо, республіканська номенклатура розглядала зближення з Румунією як більш легкий шлях виходу Молдови із складу СРСР, але такий швидкий процес румунізації молдовського суспільства призвів до того, що навесні 1990 р. в результаті демократичних виборів ця номенклатура повністю втратила владу в республіці. До влади прийшли представники Народного фронту, який об'єднав як націонал-демократів, так і ультра-націоналістів. Уряд Республіки Молдова очолив М. Друк, який підтримував націоналістичні ідеї [23].

Придністровська номенклатура втратила будь-яку перспективу представництва як в республіканських структурах, так і в молдовському суспільстві в цілому. З іншого боку, прийнята вищим законодавчим органом республіки Декларація про державний суверенітет Молдови відокремлювала її від Союзного Центру, без підтримки якого вона ризикувала повністю втратити владу і авторитет не тільки в Молдові, а й у своєму регіоні.

Придністровська номенклатура всіляко підтримувала союзню. Перший з'їзд депутатів Придністров'я всіх рівнів, який відбувався 2 червня 1990 р. в с. Паркань, не визнав резолюцію Парламенту Молдови щодо підтримки незалежності Литви, але підтримав зусилля Союзного Центру щодо збереження СРСР. 2 серпня 1990 р. Придністров'я відмовляється від Молдовського триколуру і використовує як свій офіційний прапор Молдовської СРСР. Навіть після поразки союзної партійної номенклатури придністровська влада продовжувала допомагати її решткам [24].

Таким чином, у 1990 р., коли ще існував Радянський Союз, у Придністров'ї вже визначились суб'єкти конфлікту. З однієї сторони, це була молдовська національна еліта, яку представляли переважно націонал-демократи і ультра-націоналісти, з другої - консервативна номенклатура Придністров'я, представлена в основному директорським корпусом. У зв'язку з цим ескалація конфлікту між цими крайніми, діаметрально протилежними за своїми ідеологічними та політичними поглядами і силами, була неминучою.

Іншими чинниками виникнення придністровського конфлікту та його ескалації стали ті фактори, які дозволяли об'єднати навколо двох еліт широкі верстви населення. Для молдовської національної еліти таким фактором був національний чинник. Але цей чинник не міг реалізуватися на території Придністров'я, де кількість молдован не перевищує 40 % населення регіону, в той час як по всій Молдові їх більше 65 %.

У той же час і придністровська номенклатура не могла спиратися тільки на етнічний чинник, оскільки в національному відношенні населення регіону складалося з трьох приблизно рівновеликих етнічних груп. Крім молдован, українці становили 28,3 %, росіяни - 25 % від населення регіону [25]. Цей фактор дозволив придністровській номенклатурі об'єднати навколо себе населення регіону.

Населення Придністров'я не сприймало процес етнополітизації молдовського суспільства і розглядало його як реальну загрозу існування власного життєвого устрою. У такій невизначеній і загрозливій ситуації населення Придністров'я швидко об'єдналося навколо придністровської номенклатури у конфлікті з офіційним Кишиневом. Більше того, самі органи влади Молдови своїми діями тільки сприяли загостренню ситуації і посиленню дії конфліктогенних факторів, одним із яких став мовний чинник.

31 серпня 1989 р. в Молдові було прийнято закон, який визначив офіційною румунську мову з латинським правописом. Тим самим офіційний Кишинів фактично не залишив собі каналу комунікації з російськомовним населенням Придністров'я, яке відреагувало на прийняття цього закону політичними страйками. Російськомовна частина населення Придністров'я була виключена як із культурного, так і інформаційного середовища Республіки Молдова. Різка зміна умов мовного середовища значно посилила негативне ставлення населення Придністров'я до офіційного Кишинева і стала однією з причин виникнення Придністровського конфлікту [26].

Вступаючи в конфлікт, обидві сторони розра-

ховували, насамперед, на зовнішню підтримку. Офіційний Кишинів сподівався на всіляку підтримку Румунії, а Придністров'я - Союзного Центру. Готовність зовнішніх гравців надати таку допомогу посилювало впевненість сторін у перемозі. Надія Кишинева на військову допомогу з боку Румунії і готовність 14-ї російської армії виступити на боці Придністров'я створили необхідні умови для переходу конфлікту в стадію збройної ескалації [27].

У грудні 1991 р. радянські війська, розміщені на території Молдавської РСР, які склалися переважно з частин 14-ї армії, увійшли до складу об'єднаних збройних сил СНД як тимчасової організації до їх розподілу між новоутвореними країнами. Однак Молдова оголосила власну юрисдикцію на ці війська і почала переговори зі структурами СНД. Таким чином, у березні 1992 р. Молдова отримала юрисдикцію над більшістю військ, але лише тих, що були розміщені на правому березі Дністра. Відповідно до угоди від 1 квітня 1992 р. війська 14-ї армії на лівому березі увійшли до складу російської армії [28]. Слід відзначити, що розміщення на території Придністров'я цих військ відігравало і досі відіграє виняткову роль у загостренні придністровського питання.

Важливою політичною передумовою, яка давала Придністров'ю можливість визначити свій новий державний статус, а також робила його участь в конфлікті доцільним, була проблема союзної автономії.

Перебування у складі оновленого Союзу дозволяло придністровській номенклатурі мати такий же державний статус, як і республіканській номенклатурі Молдови. Березневий (1991 р.) проект нового Союзного Договору передбачав збільшення суб'єктів Союзу, якими вже могли бути не тільки союзні республіки, а й автономії, що перебували у їх складі. В такий спосіб Союзний Центр намагався утримати республіки у складі СРСР. Прийняття такого Договору автоматично означало б вихід Придністров'я зі складу Молдови. Маючи це на меті, Голова адміністрації Придністров'я І. Смірнов 10 квітня 1991 р. направив до Союзного Центру звернення «Про необхідність створення єдиної системи» правоохоронних органів Придністров'я, які б не підпорядковувалися Кишиневу. Необхідно відмітити, що намагання І. Смірнова підпорядкувати собі правоохоронні органи республіки і сприяли виникненню військового конфлікту між Молдовою і Придністров'ям, бо саме ці дії офіційний Кишинів сприйняв як привід до застосування сили проти Придністров'я [29].

Таким чином, до специфічних складових виникнення конфлікту в Придністров'ї слід віднести: історичний фактор, який дозволив швидко об'єднати населення регіону довкола ідеї відокремлення від правобережної Молдови; потужний економічний потенціал лівобережного регіону

порівняно з переважно аграрним правобережжям; прихід до влади в обох частинах республіки діаметрально протилежних за своїми ідеологічними поглядами радикальних політичних сил; різні зовнішні геополітичні орієнтації Тирасполя і Кишинева.

1. Britannica.- 1994.- Vol. 8.- P. 229.
2. Внешняя политика России XIX и начала XX в.- М., 1962.- Сер. 1. Т. VI.- С. 412-417.
3. Боечко В. Д., Ганжа О. І., Захарчук Б. І. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан.- К.: Основи, 1994.- С. 36.
4. Там само.- С. 38.
5. Там само.- С. 62.
6. Начало большого пути // Сборник докладов и материалов.- Кишинев, 1963.- С. 33.
7. Боечко В. Д., Ганжа О. І., Захарчук Б. І. Вказ. праця.- С. 67.
8. Репида А. В. Образование Молдавской АССР.- Кишинев: Карта молдовеняскэ, 1983.- С. 111.
9. Боечко В. Д., Ганжа О. І., Захарчук Б. І. Вказ. праця.- С. 71.
10. Там само.- С. 73.
11. Галущенко О. С. Этнический состав населения Молдавской АССР (1924-1940) // Молдавское научное обозрение.- 2002.- № 1.
12. Репида А. В. Вказ. праця.- С. 111.
13. Галущенко О. С. Этнический состав населения Молдавской АССР (1924-1940).- № 1.
14. Там само.
15. Там само.
16. Бомешко Б. Г. Экономика Приднестровья 40-80-е годы XX века // Молдавское научное обозрение.- 2002.- № 1.
17. Там само.
18. Там само.
19. Экономика Молдавской ССР: динамика роста и резервы интенсификации. - Кишинев, 1987.
20. Там само.
21. Перепелица Г. Н. Конфликт в Приднестровье: причины, прогноз развития и проблемы урегулирования.- К., Стилос, 2001. - С. 11.
22. Сафонов А. Влияние Приднестровского конфликта на внешнюю политику Молдовы. - Кишинев, 1998.- С. 257.
23. Перепелица Г. Н. Вказ. праця.- С. 11-12.
24. Там само.- С. 12.
25. Там само.- С. 13.
26. Там само.- С. 14.
27. Кіндрась К., Коханець ІІ. Дивна війна // Голос України.- 1992.- 16 червня.
28. Transdnistrian conflict. Origins and Main Issues // Background paper of CSCE Conflict Prevention Centre.- 1994.
29. Перепелица Г. Н. Вказ. праця.- С. 16.

О. Kava

THE CAUSE OF THE TRANSDNISTRIAN CONFLICT IN LATE 80-th OF THE XX C.

Transdnistria, the Moldavian territory populated mainly by ethnic Ukrainians and Russians, became the keypoint of the Ukrainian-Moldavian affairs. The Transdnistrian conflict has been solved for more than 10 years and is still far from complete solution due to many disagreements between Moldova and Transdnistria. At present, OSCE, Ukraine, and Russia have been mediating in the solution process. The most appropriate proposed variant is transformation of Moldova from unitary into federation.